

Ressenya del llibre *Pas a pas*, d'Assumpta Serra i Clota¹

Lourdes Viladomiu

Professora honorària de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

REBUT: 17 DE DESEMBRE DE 2024 · ACCEPTAT: 28 DE FEBRER DE 2025

L'obra *Pas a pas* és una novella, però també és un llibre d'història i és el diari d'una família catalana entre 1940 i 1956. Són anys de postguerra, difícils i en els quals sobreviure amb molta por és la constant en els pobles de Catalunya.

És la història d'una família que no té ni espies, ni artistes, ni polítics, però sí pastors, masovers, llenyataires, teixidores, cosidores, noies que van a «servir» a cases benestants i moltes altres opcions que van configurar el teixit laboral dels pobles d'aquests anys.

El treball és al centre de la vida d'un període de lluita per menjar cada dia i sortir de la misèria.

Un llibre que no oblida cap dels personatges fonamentals del moment: els capellans, els falangistes, els quintos, els maquis, els «amagats», els delators, els propietaris de bones finques, els empresaris industrials, els militants comunistes i un llarg etcètera.

Com diu l'autora, «tot el que hi ha al llibre és real». Per escriure'l s'ha informat, revisant publicacions de l'època, escoltant avis i àvies, veïns i veïnes durant set anys. Una feina que proporciona un document de gran interès històric. Per als joves és una forma

1. Assumpta SERRA I CLOTA (2024), *Pas a pas*, Barcelona, L'Art de la Memòria, 656 p., ISBN 978-84-127612-9-0.

Correspondència: Lourdes Viladomiu. A/e: lourdes.viladomiu@uab.es.

de descobrir com es vivia a l'època i poder apreciar i valorar el que tenim avui, un cop enterrades moltes de les misèries socials i polítiques de l'època. Per a la resta és un document ple de referències del que vam viure o ens van explicar.

Aquesta forma d'escriure la història fa que la dona sigui un element clau per anar endavant; les dones són les gestores de la misèria i tenen capacitat de fer tot el que és fonamental per viure decentment: cuinar, cosir, comprar i vendre al mercat, portar l'hort i els animals i organitzar les celebracions. Unes celebracions que trenquen la monotonia i permeten fer emergir l'amor i l'amistat. Celebracions que són els punts de trencament de la vida quotidiana del treball que comença molt d'hora i acaba tard.

Com que *Pas a Pas* situa la seva acció en la Catalunya rural, té l'oportunitat de fer paleses les dificultats i els avantatges del món dels pobles, on tots es coneixen, però les diferències socials i els ressentiments per fets passats s'aprecien en tot moment. També és un bon relat de la duresa de la feina del camp, de les llargues absències que són obligades, de les llargues distàncies que cal recórrer sovint a peu per arribar als camps, al ramat o als mercats, i per la duresa física de les tasques.

L'autora no oblida cap dels relats d'una trista postguerra i ho fa amb el llenguatge d'una pel·lícula o més aviat d'un guió per a una pel·lícula o per a una sèrie que no perd cap detall, el color i la forma del vestit, el soroll de les màquines, l'esforç de pujar les escales i el gust de la carn d'olla.

Són 656 pàgines amb un nivell de detall que mostra gran capacitat d'observació i que finalitza amb un glossari d'algunes expressions que són avui desconegudes i amb un arbre genealògic per no perdre el fil dels personatges de la família protagonista, amb els seus set fills i amics.